

RAZGOVOR: BENCE ARANY

Razgovarao: Nera Meštrović ¹

Bence Arany, ekonomist, alumnus Mathias Corvinus Collegium, osnivač Mindset Psychology, mađarskog psihološkog časopisa i terapijskog centra; izdavač Hungarian Conservative, mađarskog dvomjesečnika o politici, povijesti i kulturi, i glavni savjetnik The European Conservative, tromjesečnika o europskoj politici i filozofiji.

Je li Vaša zemlja, gledano iz današnje perspektive, imala više štete ili koristi od ulaska u Europsku uniju?

Mađarska je definitivno imala koristi od članstva u EU na puno načina. Slobodno kretanje ljudi i robe pretočilo se u gospodarski razvoj, kao i do sada neviđene prilike za studij i rad u drugim državama članicama. Mađarski narod je u velikoj većini za EU, o čemu svjedoče brojne ankete. Znanstvene i akademske sinergije unutar EU također su koristile Mađarskoj. Istodobno, došlo je do negativnih posljedica članstva, barem u početku, kao što su kvote EU u poljoprivredi, što je rezultiralo znatnim smanjenjem prehrambeno-prerađivačke i drugih industrija, kao i gubitkom radnih mjesta. Također, subvencije koje su dobivali mađarski poljoprivrednici bile su inferiorne u odnosu na one koje su koristili njihovi zapadni kolege, što je rezultiralo nepovoljnim konkurentskim položajem.

¹ mag. arch., mag. oln, nera.mestrovic@gmail.com

Zapadni proizvodi punili su police trgovačkih lanaca hrane, također u zapadnom vlasništvu, dugi niz godina, sve dok Orbánova vlada nije uvela zakone i poticaje koji su potaknuli trgovce na prodaju mađarskih proizvoda.

Koliko smatrate da je bitno načelo supsidijarnosti u vidu ostavljanja autonomije nadležnosti rješavanja unutarnjih pitanja država članica (primjerice obrazovanje, kultura, sloboda medija i slično) za budućnost Europske unije?

Načelo supsidijarnosti od ključne je važnosti za budućnost Europske unije. Ugovori EU-a apsolutno su jasni o tome što jest, a što nije u nadležnosti institucija EU-a. Kako ja to vidim, obrazovanje, kultura i mediji jesu i trebaju ostati unutarnjim pitanjima država članica, budući da je stvarnost u tim zemljama povijesno drugačija i pod utjecajem negativnoga naslijeđa komunizma. Ne postoje opća rješenja za pitanja obrazovanja ili medija, budući da zemlje članice EU-a imaju različita kulturna naslijeđa.

Jeste li osobno više za Europsku uniju kao federativnu državu ili kao konfederaciju suverenih nacionalnih država, i zašto?

Mađarska vlada nikada nije imala problema s članstvom u EU samo po sebi, ali protivi se nedemokratskim procesima koje danas vidimo u smislu pretjeranoga djelovanja institucija EU-a izvan svojih pravnih okvira. Mađarska treba EU i EU treba Mađarsku, ali umjesto dublje integracije i federalizma, većina Mađara preferira temelje EU-a na jakim nacionalnim državama koje zadržavaju svoj puni suverenitet.

Može li Europska unija u budućnosti biti ravnopravna sila s Rusijom, Kinom i SAD-om?

Čini se da EU trenutno gubi u utrci za globalno vodstvo protiv Ru-

sije, Kine i Sjedinjenih Američkih Država. Ona nedvojbeno treba dramatično poboljšati svoju gospodarsku konkurentnost i uskladiti svoje dugoročne ciljeve među državama članicama EU, inače neće biti dorasla drugim svjetskim silama.

Koliko Europska unija danas dobro artikulira zajedničku vanjsku politiku? Jeste li za jačanje vojske Europske unije?

Po mom mišljenju, iako EU u mnogim slučajevima nastoji artikulirati zajedničku vanjsku politiku, problem je u tomu što brojne države članice, posebno one srednje i istočne Europe, a posebno Mađarska, ne podržavaju tu vanjsku politiku. Najočitiiji primjer je izrazito protuizraelski stav EU-a, koji Mađarska ne dijeli. S druge strane, što se tiče pitanja kao što su migracije, prava etničkih manjina i progon kršćana, ne postoji spremnost institucija EU-a za jasnu, konsenzusom utemeljenu zajedničku politikom.

S obzirom na to da Europski sud pravde može donijeti drugačiju presudu od presude cjelokupnog pravnog poretka države članice, smatrate li pravosudni suverenitet države članice u tom pogledu izgubljenim?

Države članice bi krenule opasnim putem kada bi predale svoj pravni suverenitet EU-u. Pravne tradicije i sustavi država članica razlikuju se, što treba poštovati, a ne zanemariti. Kako ja to vidim, pravo EU-a ne bi se trebalo nametati temeljnim pravnim sustavima država članica, kao što su ustavi pojedinih država, jer to ugrožava sam identitet država članica.

Je li zajednička valuta dobra za sve članice EU-a i kako se uvođenje eura odrazilo na gospodarstvo vaše zemlje?

Uvođenje eura nije nužno kod svih bilo uspješno. Sada se čini da su od toga profitirale najjače i najmoćnije zemlje EU, posebice

Njemačka, dok neke perifernije zemlje gube. Euro još nije usvojen u Mađarskoj, iako su se sve mađarske vlade obvezale na uvedbu zajedničke valute. Slažem se s Monetarnim vijećem Mađarske narodne banke, koje je utvrdilo kako bi prenaplo usvajanje eura, koje zanemaruje razlike u razinama gospodarskoga razvoja između Mađarske i eurozone, moglo žrtvovati rast Mađarske te čak predstavljati rizik za njezinu stabilnost.

Za što se najviše koriste europski fondovi u Mađarskoj?

Većina sredstava iskorištena je za infrastrukturne projekte, ali su značajna sredstva usmjerena i u razvoj poljoprivrede, kao i za mala i srednja poduzeća.

Kako se u vašoj zemlji gledalo na migracijsku krizu i smatrate li da je EU imala dobar politički i pravni odgovor na nju?

Migracijska kriza 2015. bila je traumatizirajuće iskustvo u Mađarskoj, s desetcima tisuća migranata koji su marširali diljem zemlje prema austrijskoj granici, nakon burnih scena na željezničkim postajama i drugim javnim mjestima. Bruxelles nije primjereno odgovorio na krizu, a nije ponudio ni konkretnu pomoć Mađarskoj kao schengenskoj granici koja stoga ima obvezu obrane EU-a od ilegalnih migracija. Kriza iz 2015. potaknula je izgradnju granične ograde u Mađarskoj, koja je u početku bila oštro kritizirana, ali je od tada postala uobičajeno sredstvo u cijeloj Uniji.

Smatrate li da s obzirom na migracijska kretanja i rast populacije u Africi i na Bliskom istoku može doći do supstitucije domicilnog stanovništva i kako se vaša zemlja postavila prema pitanju migracija iz tih krajeva?

Mađarska vlada vodi politiku nulte tolerancije prema ilegalnoj imigraciji i migraciji te je jasno dala do znanja kako neće tolerirati

masovni priljev migranata/izbjeglica u zemlju. Vladina filozofija i politika jest ta, da pomoć treba pružiti tamo gdje je najpotrebnija, lokalno, izvan EU, kako bi se pomoglo stanovništvu zemalja izvora migracije kako bi mogli ostati u svojim domovinama, umjesto olakšavanja masovnoga egzodusa očajnih ljudi. Dok je god na vlasti trenutna konzervativna vlada, Mađarska neće prihvatiti obvezne migrantske kvote i neće dopustiti veliki broj ekonomskih migranata, stoga je zamjena stanovništva za sada nezamisliva.

Christopher Dawson u knjizi *Razumijevanje Europe* iznio je tvrdnju da, kako je Europa bivala manje kršćanskom, tako je opadao njezin utjecaj u međunarodnim odnosima. Je li po vama kršćanski identitet Europe bitan za njezinu političku budućnost i treba li se njegovo mjesto regulirati na razini Europe, kao što je recimo u ustavu Mađarske?

Vjerujem da je kršćanstvo esencijalan element europskoga identiteta i bila je pogriješka što europski ustav ne sadrži referencu na nju. Odobravam činjenicu kako mađarski temeljni zakon priznaje kršćanstvo kao temeljnu vrijednost koja je očuvala naciju i izjavljuje kako je dužnost mađarske države štititi kršćansku kulturu. Nisam uvjeren da bi to trebalo učiniti u svim zemljama, budući da različite države članice imaju različite stvarnosti i postoje u različitom povijesnom kontekstu. Međutim, vjerujem kako bi EU u nekom obliku trebala priznati primat judeo-kršćanske tradicije nad ostalim tradicijama.

Je li briselska administracija imala dobar ili loš odgovor na koronakrizu i kako se vaša zemlja postavila po tom pitanju?

Bruxelles je u početku bio spor u pokretanju zajedničkoga programa nabave cjepiva, a kašnjenja su dovela do toga da je EU zaostajala za nekoliko zapadnih zemalja u pogledu stopa cijene

pljenja. Također mislim da je diskriminacija istočnih cjepiva od strane EMA-e i Komisije pogrješka, a mađarska vlada je postupila ispravno kada je kupovala ruska i kineska cjepiva kako bi ubrzala cijepljenje u zemlji. Priznanje SZO za cjepivo Sinopharm i najnovija znanstvena mišljenja kako je cjepivo Sputnik najvjerojatnije sigurno i učinkovito, dokazali su da je mađarska vlada bila u pravu. Uvođenje putovnica EU-a za cjepivo i mađarskih potvrda o imunitetu su po mom mišljenju kontroverzni te postavljaju pitanja vladavine prava, ali razumijem i da su bili nužni zbog zahtjeva koje su putnicima nametnule druge zapadne zemlje, na temelju legitimnih epidemioloških razmatranja.

Što za Vas znači Europa u najširem kontekstu tog pojma?

Europa je jedan od najvažnijih elemenata moga šireg identiteta. Ja sam čovjek, kršćanin, Mađar i Europljanin, a ti se pod-identiteti međusobno nadopunjuju. Europa je mjesto gdje se osjećam kao kod kuće, gdje znam što mogu očekivati pri osobnim interakcijama. Kao Mađar, imam i slavenske i njemačke pretke, stoga imam korijene u mnogim europskim zemljama. Naravno, za mene Europa nije samo EU, već i Rusija, sa svojim jedinstvenim doprinosom europskoj kulturi, i zemlje poput Srbije, čiji su dijelovi bili dijelovi velike Mađarske, kao i Ujedinjeno Kraljevstvo, unatoč Brexitu. Europa su za mene i Bach i Leonardo, Shakespeare i Čajkovski, Martin Luther i Toy Dolls.